

Előfizetési ár:

Helyben házhoz hordva és vidékre postai megküldéssel:

Egész évre . . . 6 ft.
Fél évre . . . 3 ft.
Negyed évre . . . 1 ft 50 kr
Egyes szám ára 7 kr.

Hirdetéseket

négyszög centim.-ként 3 kr-ával számítunk — Kincst. bélyegdij minden hirdetésért 30 kr.

Nyilt-tér minden sor 20 kr.

ŐRÁLLÓ

Politikai, szépirodalmi és közgazdasági lap.

Megjelen hetenként kétszer, u. m.: szerdán és szombaton reggel.

Szerkesztőség:

hova a lap szellemi részét illető közlemények küldendők:
Sárospatak, Gortvay-fele ház.

Kiadóhivatal:

hová az előfizetési pénzek, hirdetési kéziratok s díjak és a lap szétküldésére vonatkozó felszólalások intézendők:
Sátoralja-Ujhely, főtér 9. sz.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Bérmentetlen levelet nem fogadunk el.

Főmunkatársak:

Csegey Gusztáv és Dr. Masznyik Endre.

Felelős szerkesztő és laptulajdonos:

Dr. BARTHA BÉLA.

Szerkesztőtárs:

ifj. dr. MITROVICS GYULA

Kiadó:

a „Zemplén“ nyomdája.

Válasz Péter Mihálynak.

Csurgó, január 28-án.

Valóban majdnem idővesztésnek látom Péter Mihálynak válaszolni, mert amiket „A 67-es alap túlzott védelme“ alatt ellenem írt, az ellen könnyű védekezni, mert sok állításnak az az oka, hogy vagy félreértett, vagy hogy felfogásunk a 67-es kiegyezkedésről s a loyaltásról olyannyira elütő, hogy egymással egy nézetre sohase juthatunk.

Nem is szándékom vele szemben álláspontom és kifejtett nézeteim helyességét vitatni, — az események nekem adtak igazat.

De egyszer-mindenkorra egyet-mást elmondani szükségesnek tartok, mert ez útját vágja annak, hogy rólam valaki azt higgye, hogy én arra számítok, miszerint nézeteim a szélsőbaloldali, vagy nemzeti párti politikuskoknak tetszeni fognak.

Én a Deák-párt iskolájában nőttem fel, kora ifjúságom óta politikai vezéremül Deák Ferencet tekintetem.

A haza bölcsének törekvése volt megalkotni a dualisticus államformát, biztosítani az ország jogait s ennek minden biztosítékot megszerezni, amelyek csak lehetségesek ezen közös monarchiában, s a magyar haza jogainak, törvényes, alkotmányos alapjának megalkotása mellett, a monarchia nagyhatalmi állását is biztosítani s az uralkodóházzal minden utógondolat nélkül kiegyezni.

Nagyon természetes tehát, hogy én minden kérdést e szempontokból bírálok meg.

Igy midőn az egyházpolitikai reformok felvették s szabadelvű légáramlat vonult e hazán keresztül, s a szélsőbaloldal valódi szabadelvű férfiai egy időre félretéve a közjogi kérdéseket, őszintén támogatták ezen irányzatot, hogy ennek én örültem, az nagyon természetes.

A közjogi harcot én nemcsak azért tartottam veszélyesnek, mert adott viszonyaink között célravezetőnek fel nem ismerhettem, de azért is, mert ezen harc a valódi szabadelvű párt megalakulását, a szabadelvű eszmék diadalrajutását megnehezíti.

Igy az is nagyon természetes, hogy a Kossuth-cultus túlzásait a szabadelvűség ügyére veszélyesnek találtam.*)

*) Megenged tisztelt munkatársunk, ha itt egy megjegyzést teszünk. A Kossuth-kultusz nem volt túlzott, hogy mért nem, arra a magyar történelem s a nemzetek lélektana ad felvilágosítást. Túlzottnak az udvar s az u. n. udvari pártnak e kultusszal szemben tanúsított érzékenysége mondható, mely valósággal idegesség lesz minden kis dolognál, ami a Kossuth-névvel összefügg. A nemzeti kegyelet s az uralkodó iránti loyaltás e kérdésben mindaddig ellenkezésben fognak lenni, míg a legfelsőbb körök be nem látják, hogy nemzetnek nem-

Mert napról-napra mindinkább bizonyult, hogy a Kossuth-cultusból conflizusokat előidézni az ultramontanok és a reactionáriusok törekedtek.

Hisz Polónyi, aki Kossuth Lajost azért, mert a haza nagy fia utolsó levelében a kormány egyházpolitikájának adott igazat, agylágyult lutheránusnak nevezte, ugyanezen Polónyi a gyász napjaiban a kormányt támadta, hogy nem akar eléggé részese lenni, a nemzeti gyásznak, — de még gróf Apponyi is a kárhoztatók között volt.

És mikor a nemzeti közszellem megnyilatkozott a szabadelvű reformok mellett, mikor Budapest utcáin a Bocsy és Rákóczy-zászlók a százezerek lelkesedésétől lengedeztek, midőn a magyar faj oly fenséges megnyilatkozásban tüntetett az eszmék mellett, akkor az ellenzéki pártok reactionáriusai siettek kicsinyelni, gyanúsítani a liberalismus manifestációját, s a haza és nemzet érdekeiről megfélekedezett főurak és csatlósai Bécsben ellenáramlatot igyekeztek létrehozni: ekkor előttem és minden higgadt gondolkodású, de a szabadelvűség ügye mellett lelkesülő hazafi előtt világos volt, hogy igyekeznünk kell oly eljárást követnünk, mely a koronát meggyőzze arról, hogy a szabadelvűség győzelme a nemzet és koronának egyiránt érdekében áll.

Nem akarom itt fejtegetni, hogy a függetlenségi és 48-as párt organuma, a „Magyarország“, mily kétes magatartást követett; nem jelzem Ugron Gábor, Polónyi Géza, Bartók magatartását; nem azt, amit Jókai Mór az utolsó válság alatt oly igazán és szépen írt meg, hogy a király miként informáltatott a Wekerle-cabinet ellen; hallgatni akarok arról, hogy gróf Zichy Nándor és társai nemcsak katolikus néppárt alakítását proclamálták, hanem szövetséget ajánlottak a nemzetiségeknek is, csak hogy letörjenek téged, a hazához, a szabadsághoz hű magyar fajt; nem mondom el, hogy a főúri reactió és az elbutított tömeg s a nagy urak úszályába kapaszkodó középosztály egyrésze mint tagadta meg szabadelvű magyar vezéreit: de akkor, midőn ezeket láttam és tudtam, s midőn Wekerle és társai ellen mindent megmozdítottak; midőn a monarchia minden reactionarius eleme szövetségre lépett, és bizonyos, hogy egyes elkövetett taktikai hibák miatt is, a Wekerle-cabinet állása tarthatatlanná vált; midőn ellenzéki po-

csak joga, de erkölcsi kötelessége is nagy férfait tisztelni s ez nem ellenkezik legkevésbé sem a törvényes koronás király iránti hűséggel. De az tény, hogy a fenti oknál fogva a régi s új Kossuth-kultusz erős szerepet vitt a Wekerle bukásában. Szerk.

liticusok s az ellenzéki sajtó egy része nem ismerte fel az alkotmányos veszedelmet, mely a Wekerle-kabinet bukásával előtérbe lépett, hanem igyekezett a szabadelvű párt helyzetét nehezíteni: akkor én joggal írhattam azt, hogy loyaltásom tilt a válság okait feszegetnem, mert a válságos napok alatt valóban nagy és igazán alkotmányos volt a magyar király.

Hisz ha a magyar király a reactionáriusok egyik vezérét szólítja fel a cabinet alakítására, ennek is örült volna az ellenzék anti-liberális része.

Tehát legyen meggyőződve Péter Mihály úr, hogy annyira mint ő, tudom a válság okait.

De az én loyaltásom nem mátholnapra szól, miut az ultramontanoké, vagy a politikai chauvinistáké, kik „consummatum“ cím alatt a királyi felséget is meggyalázták, de be tudom látni és átérezni azon nehéz helyzetet, melyet a mi felséges királyunknak kell leküzdeni.

A fuziót — a valódi szabadelvűek fuzióját — sokan, ezek között én is, óhajtottam.

De mit szóljunk most ahhoz, hogy az „Egyetértés“, mely a Wekerle-cabinet egyházpolitikai reform-politikáját annyira helyeselte, most támadja a báró Bánffy-cabinetet, hogy gróf Apponyival miért nem fuzionált?

Meglehet, hogy a kardbojt és a katonai Akadémia ügyében lett volna némi vívmány, de hogy a fuzió a szabadelvűség ügyének hasznára nem lett volna, az is bizonyos.

Hisz gróf Apponyi hívei csinálják az agrár-politikát s Saárdon az agráriusok közös gyűlésén ott voltak az antisemita és anti-liberális szélsőbali matadorok.

Ezek elmondása után még csak azt jegyzem meg, hogy soha veszélyesebbnek nem tartottam a közjogi harcot, mint jelenleg, — és ezen pártokra, felekezetre oszlott, egymagában meghasonlott nemzetnél a korona tekintélyének sértelettségét valódi nemzeti palládiumnak tartom, és habár sajnálattal láttam Wekerle és társainak távozását, mégis hódolattal vagyok eltelve felséges uram és királyom előtt, hogy a reactionáriusok minden erőfeszítése dacára báró Bánffy Dezsőt, egy valódi szabadelvű férfit, nevezett ki miniszter-elnökké.

Meglehet, hogy báró Bánffynak ennyi vizsály után a nehézségeket nem sikerül legyőzni, — de a nemzetnek ideje van meggondolni a helyzetet, s azoknak, akik a nagy elveket meggyalázni nem akarják, akik érzik, hogy a reactio mindenre kész, azoknak egyesülniök kell s a nem-

zet jogait s a korona érdekeit kell azok ellen megvédeniök, akik e haza határain túl keresik szövetségeseiket.

Andorka Gyula.

KÖZÉLET.

Könyves Tóth Mihály.

1809—1895.

Debrecen ékes szavú, aranytiszta jellemű ósz pátriárka-papja nincs többé. A bibliai kort is messze túl haladta, vén Simeon módjára lelke megtért az ő Urához, Istenéhez, kit oly hűen szolgált hosszú, 6 évtizeden keresztül; teste megpihen a hazai földnek porában, melyet annyira, oly hűen szeretett!

Könyves Tóth Mihály nincs többé. Meghalt egy Istennek és embereknek egyaránt tetsző élet után. Sirkövére elég volna ennyit írni: „Itt nyugszik egy igaz ember! Koporsójára csak azért ejtünk könyvet, mert fáj elválni attól, ki annyira hozzá nőtt a haza, egyház, társadalom szívéhez. Pedig nincs gyásznak és könynek helye, ha olyan lélek költözik el tőlünk a magasság tiszta, fényes honába, kinek élete és halála az emberi élet és halál mintaképe volt. „Nincs semmi bajom” — ez volt utolsó szava. — Mi is lett volna? Mig élt, hűen teljesítette kötelességeit s halála hívó lelkének örök megdicsőülés!

Példája világítson előttünk, hogy lehessünk igaz hazafiak, igaz protestánsok, igaz emberek. Életrajzi adatait következőkben közöljük a „Debrecen” után:

Debreczenben született 1809. nov. 30-án. Szülei voltak: Könyves Tóth Mihály (meghalt 1840. okt.) és Tyukodi Mária (meghalt 1857. márcz.) Tanulmányait a debreczeni iskolában végezte, de egy évig 1823-4 a kassai róm. kath. akadémián volt. Érdekes, hogy a premontrai kanonokrend kassai főgymnasiumának 1871. évi tudósítványában ama kitűnő férfiak közt, kik az iskolából kikerültek az ő nevét is különösen kiemeli: ilyenek Dayka Gábor, mély érzelmű lajosunk, Toldy Ferenc nagytekinélyű irodalom történeti buvárunk, Vallas Antal mennyiségtan-tudós, Könyves Tóth Mihály, debreczeni ref. lelkész, országos hírvégházi szónok, gróf Dessewffy József fia: Aurél, Emil s Marcel, báró Sennyey Pál stb. — Mint novitius deák 1824. nov. 1. subscribált. Debreczenben végezte a bölcsészeti, jogi és teológiai tanfolyamokat. 1831-ik évben mint köztanító az V-ik elemi osztályban, 1832-ben a gymnasium III-ik osztályában tanított. Ez év végén a Mészáros családhoz ment s így nevelősködött Pele nevű faluban harmadfél évig. Innen 1835. év tavaszán eltávozott s Pozsonyba ment, a hol ekkor országgyűlés volt. Innen pedig 1835. év október havában Bécsbe ment s időzött ez év végéig. Az 1836. év négy első hónapja alatt Németország nevezetesebb egyetemeit s városait látogatta meg. — 1836. apr. végén tért vissza Debreczenbe s már május hónapban néhai Szoboszlai Papp István oldala mellett, mint segédlelkész működött. Őt havi segédlelkészkedése után külvárosi ispotályi lelkészszé választott meg s beköszöntő egyházi beszédét 1836. nov. 12-én tartotta meg. Itt töltött hat évi szolgálat után Buday Ezsaiás helyére belvárosi lelkészszé választott meg s e hivatalt 1842-ben május 2-án el is foglalta. Folytatta ezt 1849. aug. 7-ig, mely napon a Magyarország függetlenségi harcában tanúsított részvételért elfogták s ugyanazon év november 30-án épen születése napján, elébb halálra, majd kegyelemből 20 évi várfogságra ítélték. A husz évből hét évet részint Olmüczben, részint József-városban töltött el s 1856. április 6-án kegyelmet nyervén, apr. 11-én visszatért Debreczenbe, hol az ősi házában övéi szeretettel, sirva ölelték át. Mélyen fájt lelkének, hogy özevgy anyja tisztán sohasem ösmerte fel s csak úgy tekintette, mint az ő fiának valami jó barátját, ösmérését. Hiába említette előtte, „Anyám! én vagyok Miska fia! a szegény öreg nőt annyira megtörte a bánat, hogy fiát elvesztettek, meghaltak hitte.

Kiszabadulása után megválasztották Debreczenben a gyakorlati teológia tanáruul; de az akkori kormány eltiltotta minden egyházi hivatal viselésétől. Ilyen kedvezőtlen viszonyok

között az akkori püspök, Balogh Péter megalakította az egyházkerületi levéltárnoki hivatalt s erre a tiszántuli egyházkerület őt választotta meg. Ugyanekkor a főiskola s a ref. egyház a számvevői hivatallal bizta meg. 1859. tavaszán pedig a püspöki hivatal irodavezetőjévé nevezetett ki s mint ilyenek tollából kerültek ki a pápens-korszak alatt a legnevezetesebb jegyzőkönyvi kivonatok.

Enyhülvén az országos elnyomatás a debreczeni református egyház 1860. július 1-én visszahelyezte őt a lelkészi hivatalba. De ő ezen visszahelyezés előnyéről önként lemondott, részint a debreczeni egyház s főiskola iránti erkölcsi kötelességből, részint a Balogh Péter iránti hálából, hogy így Balogh Péter, mint püspök, egyuttal debreczeni lelkész is lehessen. Ez áldozatkész lemondása után 1860. július 10-én a sárospataki református iskola háromszázados ünnepén a tiszáninneri egyházkerület Zsarnay Lajos helyére sárospataki főiskolai lelkészszé választotta. Megválasztott ezenkívül Kun-Szt.-Miklósrá, továbbá Losoncra, — milyen megindító körülmény az ő viszonyságos pályáján, hogy az egyszerű levéltárnokot a magyarországi ref. egyházkerületek legfényesebb egyházaai hívták meg lelkészül — de ő mégis Debreczenben maradt a sovány kenyér mellett 600 frt évi fizetéssel, holott négy gyermekét kellett fenntartania. Nem mozdult innen, ide, városához volt ő forrva, lelkének, szívének minden gyökérszálaival. Itt volt kijelölve számára a működési tér!

Már azt hitte, hogy többé lelkészi hivatalt nem is visel, midőn 1863. április 6-án épen a fogságból lett kiszabadulása évfordulati napján a karczagi fényes egyház egyhangulag lelkészévé választotta. — Az isteni gondviselés ujjmutatásának tekintvén e meghívást a hivatalt elfoglalta s 1871. július haváig ott szolgált Karczagon törhetlen buzgósággal s mint heves-nagykunsági esperes szigorú erélyességgel, mikor a debreczeni egyház nagy közönséggel visszahívta. Sokszor említtette, hogy nem tud arra példát a yházi életünkben, hogy egy egyház ugyanazt a lelkészt négyszer választotta volna meg. Ő az egyetlen példa arra, mert Debreczenben ő négyszer választott meg.

Jellemzésül megkell említenünk, hogy tudományos képzettség s irodalmi működés tekintetében kiválólag semmi féle szaktudományt nem választott, de a tudományoknak csaknem minden ágában járatos volt; általános ösmereket szerzésére törekedett s azt el is érte. Latinul nagyon jól beszélt, görögül a fogságban tanult meg, a német, francia és angol nyelvet szabatosan érte te s azokon írni is tudott. Olvasott mindenféle tudományos műveket. Theológiában, bölcsész-tudományokban, jogi és természettudományokban rendkívül járatos volt. Szerette a költészetet, ifjú korában még latin verseket is írt. Irodalmi műveit szabatossággal, világosság jellemzik.

Házassági életre lépett néhai Megyessy Eszterrel 1836. nov. 19-én; nejét 1845. július 31-én veszítette el.

EGYHÁZI ÉLET.

Az anglikán egyház és a pápa.

(Folytatás)

A következő levelet a toledói biboros érsek intézte Vaughan biboroshoz s mi a *Tablet* kiadójától kaptuk:

„Uram és tiszteletem méltó testvérem! Az a levél, melyet Eminenciád a f. november hó 2-án méltóztatott hozzám intézni, nagy vigasztalás, tisztesség és különös nagy öröm volt reám nézve. Eminenciád különböző, a katolikus egyházra és Isten dicsőségére érdekes kérdéseket fejtetett abban, igen ügyesen jellemezvén a nem-katolikusok helyzetét az önk országában, a szentek e szigetén. *En Eminenciáddal együtt azon véleményben vagyok, hogy Anglia megtérítésének ideje eljött* s hogy e tekintetben inkább a Szent Lélek csodás munkájában kell megbiznunk, semmint az emberi győződés gyarlóságában.

Hála az isteni kegyelemnek és a szentek közbenjárásának, már közeledünk ahoz az időponthoz, midőn a jóakaratu emberek, levetkezve a hő szenvedélyt, hajlandók higgadtan nézni szembe a tényekkel, s megállapítani a történelem világánál ama sajnálatos szakadások eredetét és okát, melyek megzavarták, sőt most

is háborgatják, az emberek lelkiismeretét, a rend és a nemzetek boldogulásának roppant kárára. Örömmel és nagy épüléssel figyelte meg hosszú időn át Spanyolország Anglia megtérési mozgalmait s az igaz kegyesség szellemében kéri az Ur Istent, hogy nyissa ki kegyelmének gazdag kincstárát ama kiválasztott lelkek s emberek számára, kik úgy szomjuhoznak az igazság után abban az országban, melyet annyira marcangol az egyéni vélemény szabadságának elve — minden értelmi tévedés és sajnálatos szakadás forrása. Odaadó s kitartó könyörgéssel képesek leszünk Jézus Krisztus élő szívéből egyik részen egy fénysugarat, másik részen pedig arra való készséget nyerni, hogy együtt munkálkodjunk az isteni kegyelem munkájával. Eminenciád! Vannak nekünk közbenjáróink az égben, s vannak a katolikus hívők között oly gondolkodó lelkek, kik szemléldő életet folytatva, különös mértékben szentelék magokat arra, hogy e világért közbenjárólag könyörögjenek. S van okunk reményelni, hogy az ő kérelmük könyei megnyerik a hit egységének óhajtott gyümölcsét, úgy, hogy egykor minden szív egy lélekben egyesül — *unus spiritus et una fides sint in nobis.*

Tegyük félre a vitát s hagyjuk a könyveknek s azoknak, kik járatosak a viszályok s zavarok eredetének s történetének kutatásában. A mi kötelességünk, hogy kimentsük a hibákat s megbocsássuk a méltatlanságokat, ha netán még nemes szivekben is volna ily emberi indulat, Ne feledjük, hogy nem várhatjuk tőlük azt, hogy egyszerre mondjanak le minden címükről, méltóságokról s öröklött elveikről, melyek szoros kapcsolatban állnak az érzelmekkel s a kedélyvel, melyek csak ritkán vannak elválasztva a nagylelkűségtől s a jól értelmezett nemességtől. Be kell ismernünk, hogy Lord Halifax számos honfitársával egyetemben jobhiszeműleg járt el, az eltérési ányá nyak megkülönböztetésében s megítélésében.

(Folytatás köv.)

Maszyik Endre dr., lapunk főmunkatársát, a pozsonyi ág. ev. egyet. theol. akadémia kis bizottsága a kolozsvári egyetemi tanárrá kinevezett Scheller István helyett megbizta az igazgatóság ideiglenes vitelével. A végleges betöltés iránt a nagybizottság fog intézkedni. Maszyik neve s irodalmi működése a legjobb igazolása e választásnak s egész program. Aligha tévedünk, ha azt reméljük, hogy a nagybizottság választása is reá fog esni.

IRODALOM, MŰVÉSZET

Ellentétek

— A téli tárlat alkalmából. —

Írta: **Ij. Mitrovics Gyula.**

(Folytatás és vége.)

Ellentétek!

Váljon kelle-e nagyobb, élesebb ellentét, mint aminő a belga *Courten's**) természet-képei és a *Mednyánszky*-é, valamint a vele bizonyos tekintetben rokon *Aggházy*éi közt s mint ami e két magyar képiró közt is van?

*Mednyánszky***) és *Aggházy****) alkotásait összeköti az a poétikus, de kissé keresett *hangulat*, mely a különböző világitási eszközök segítségével, jellemzi képeiket. *Aggházy* leszálló vagy fölkelő napjai rózsaszínű árasztanak el a fák megnyult árnyai közt s mint egy fényes mázzal vonják be a vásznon látható tárgyakat. Finom a kidolgozás; költői a fölfogás. Bizonyos akkuratóság látszik e műveken s az ábrázolás erőlye helyett a szentimentális poezisnek egy kevés, de kellemes hatású édeskésége szól hozzánk. Hasonlít a németek *Lessing*-jéhez; de a német képiró művein több a szentimentalizmus.

Mednyánszky is költő, épen mint *Aggházy*. Művein, szinte az igazság rovasára érvényesül a hangulat; a festészet rovasára a költészet. Tájképeit misticus kód, párazat borítja, hegyei szinte hihetetlen színekben játszanak. Jellemző vonásuk a titokzatosság. S ami még különösebbé teszi e vásznapot, ez az, hogy a színek vastagon és durván vannak reájuk fölrakva.

*) „Éjszaki szél” (126), „Gyertyánfa sor” (214), „Hazatérő nyáj” (258.)

**) „Tavaszi eső” (81), „Kora reggel” (200).

***) „Nyíres erdő” (12), „Balatoni delelő” (91).

testáns Szemle 9. és 10. füzeteiben megjelent műnek külön lenyomata. A füzetből mutatványt közlünk, addig is melegen ajánljuk olvasóinknak. Megrendelhető a szerzőnél, ára 40 kr.

A magyar nemzet történeté-nek millenniumi kiadásából eddigé 12 füzet jelent meg. E nagy irodalmi vállalat minden egyes füzete növeli a bizalmat, erősíti a reményt, hogy valahára egy oly története lesz nemzetünknek, mely méltó az ezer év megünnepléséhez. A 7—10 füzetekben ismertette van a keresztény vallás és a monarchia megalapítása, különösbbe pedig István királysága. Ismerteti Szent István törvényeit, bemutatja az ország akkori állapotát, népességét, e népesség életét, foglalkozását; szól arról, hogy mily szervezete van a kormányzatnak, mily külső és belső háboruk mellett terjed a ker. vallás, s végül bemutatja az elaggott s megtört királyt, a mint élte végén, megbízható utód nélkül, összes alkotásai maradandóságát félti.

A 10—12 füzetekben megszakad az eddigi fonal s következik Magyarország története a Honfoglalásig. E füzetekben leginkább a római hódítás előtti történet foglaltatik. Fröhlich Róbert írta e részt, nagy tudományjal, széles ismerettel, mély belátással. Kutatta a legjelentékenyebb primitív földrajzi tudósításokat is, bővebben foglalkozik Strabo és az első század többi íróival, illetőleg azok feljegyzéseivel, teljes képet nyújt Ptolemaeus egész ismeretköréről, s végül bemutatja és jellemzi a Magyarország legrégebb ismert lakóit. A 12-ik füzet végén megkezdődik Pannónia és Dácia története a romaik uralma alatt.

A tudományos tartalom méltó kiegészítést nyer a sok derék ilustrációban, melyek mint művelődéstörténeti képek legközvetlenebbül emelik e mű értékét. A sok szép, igazán értékes illusztrációk sorában találjuk a keresztény korszakból a következőket: Esztergomi Szt-István-kápolna. A klugyi apátság. Szt. István Pannónhalma Szt-István koronájának felső része. Szt-István pénzei, kardja, állítólagos szobra

a bambergi székesegyházban. A San-Giorgió Velencében, Veszprémi Gizella-kápolna, Gizella királyné keresztje. Részletek a koronázási palástból, Chrobry Boleszló lengyel fejedelem. stb. Becses facsimilét is látunk; Ilyenek a pannónhalmi apátság alapító levele. A Hartvik-féle szt-István legenda első lapja. Szt-Gellért deliberalójának kezdő sorai. Az Anonymus első lapja.

A honfoglalás előtti idő történetére vonatkozólag érdekesebbek: A vaskapu az Aldunán. Herodotus, Nagy Sándor, Agrippa, Tiberius, Germanicus és Domitianus szobra. Görög és barbár pénzek. Attila lakomája. A demsusi torony Hunyad megyében. A maros torkolata. Ptolemaeus készítette térkép Germania magnáról, Rhaetia, Noricum, Felső-Pannóniáról, Alsó Pannóniáról, Illyricumról és Galliáról. Dák király, Kelta ékszerek a magyar nemzeti muzeumban. Araviscus kocsi és lovas postás. Pannónia asszony a dunaföldvári domborművön. Fibula. Kelta urnatemető a Sopron melletti Bécsi-dombon stb.

Ugy belső tartalma, mint külső csinos kiállítására egyaránt méltóvá teszi e. művet, hogy mindenkinek, ki hazája történetét szereti, ismételtelen a legmelegebben ajánljuk.

Mikler Gusztáv „Éjjel-nappal” című füzetben bocsátotta ki költeményeit, a 130 oldalnyi, csinos kiállítású kis oktáv-füzet 1 frtért kapható a szerzőnél Budapesten.

A Protestáns Pap (szerkesztik és kiadják Lágler Sándor ev. pap, Kálmán Dezső ev. ref. pap Kölesden, Tolnam.) f. évi első száma következő tartalommal jelent meg: Ujévi ima. A bérc és a patak. Egy falusi pap gondolatai. A vasárnap megünneplése. Az irás. Egyházi beszéd. Csoportosított bójti textusok és felosztások. Esketési beszéd. Törvények és rendeletek tára. Vegyesek. Irodalom. Különfélék. Egyházi tisztai választások. Papválasztások. Halálózások. Szerkesztői mondanivalók.

A milleniumi magyar történet (szerk. Szilágyi Sándor, kiadja az Athenacum Buda-

pesten) 9. 10. és 11. füzete hagyta el a sajtót. Tartalmazzák: Marcali Henrik től „a magyar királyság” folytatása I. István haláláig. Fröhlich Róbert „Magyarország története” című posthumus munkáját Kusinszky Bálint és Nagy Géza átdolgozásában. Ez a nagy mű tulajdonképi kezdete. A 3. füzet teljes melléklettel: Hartvilt „Szent István legendájának” első lapja s a sarmisegethusai amphitheatrum távlati rajza (9 f.) Dácia térképe Ptolemaeus szerint, a névtelen krónikájának első lapja (10. füz.) Thán Mór budapesti vígadói falfestménye. „Attila lakomája”, a demsusi torony Hunyad megyében. A nagyszabású vállalat egyes füzeteinek ára 30 kr, negyedévre az előfizetés 3 ft 60 kr. félévre 24 füzetre 7 ft 20 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

UJDONSÁGOK.

Elítélt képviselő. Ismeretes olvasóink előtt az az affér, a melybe Ábrányi Emil orsz. gyűl. képviselő még akkor keveredett, midőn a „P. N.” tulajdonosa s főszerkesztője volt. A földmivélsügyi miniszter takarmánykivitelitilalmat bocsátott ki. Az ellenzéki újságok s ezek közt a „P. N.” — még akkor az volt — hevesen támadták ezért. Ide vonatkozólag a „Napló” szenzációt keltő táviratokat is közölt, melyeket, mint utólag kiderült, Oszoly Géza díjnok másolt le a miniszteriumban s 15, az az tizenöt forintért eladta Barna Izidornak, ki akkor is, most is a „P. N.” felelős szerkesztője volt. Emiatt ismeretlen tettes ellen hivatalos titok megszegése miatt bünvizsgálatot indítottak s a „P. N.” szerkesztőségében házkutatást rendeztek, a kéziratot keresve. A kéziratot Ábrányi főszerkesztő zsebre vágta s revolveralakú szivarvágó gépével Czárán vizsgálóbíró megretíráására bírta. Ezért most Oszolyt megvesztegetés, Ábrányit hatóság elleni erőszak és bűnpalástolás miatt, Braun Sándort, a „P. N.” közzgazd. rovatkezelőjét és Barna Izidort bűnpalástolás miatt vád alá helyezték. A

képezhette, hogy mi veszély fenyegetheti őt e messze multból.

Viktor arca elkomorult.

— Az nagy baj asszonyom. Soha sem beszélt ön e körülményről férjével?

— Száműzetésünkben nem volt alkalmunk erre gondolni, mire hazatértünk oly rég voltunk már férj és feleség, hogy a sietség, melylyel esküvőnk végbe ment, nem nyugtalanított egy pillanatra sem. Különben is minden szabályszerűen ment végbe hatósági dispensációval, melyet Bergmann Károly eszközölt ki és tanuk jelenlétében.

— A hatósági dispensációt az akkori zavaros körülmények közt csak a magyar közegek adhatták; de annak nyomait a forradalom elsöpörte régen. Ismer ön a tanuk közül valakit?

— Senkit, csak Kálmán unoka bátyámat, de az is mint fogoly került közénk, ő sem ismeri a helyet. Boldog nyugalmunkban soha sem jutott ez eszünkbe.

— De férje csak megszerezte talán az eskető bizonyítványt az illető paptól?

— Azt nem tudom.

— Legyen szives férje irományait átvizsgálni. Ha ez irat előkerülne, akkor nincs semmi veszély.

— De istenem, mi fenyeget bennünket?

— Azt én alig vagyok képes elmondani annyira kényes természetű; de mégis meg kell lenni. Emlékezni fog ön arra, hogy megemlítém, miszerint a Boldizsár-féle Mártonfy ág birtokainak visszaszerzésén fáradoztam. De a pör elveszett. Az ifju Mártonfy Albert ez alatt feszült viszonyba jött Zoltán öcsémrel s elhagyta házunkat. Ez az ember az önök birtokára vetette szemét. Házuk egy régi ellensége, kit én nem ismerem, azt állítja, hogy önök — nem is tudom kimondani — hogy ön a tábornoknak nem volt törvényes neje.

Berta sápadtan kelt föl helyéről — tekintete valami oly borzasztó kifejezést nyert, amitől Viktor is megrettent.

— Asszonyom — ne értsen félre, én bennem e rágalom nem talált hívőre s elhatároztam, hogy meg fogom azt cáfolni; de ahoz bizonyítékok szükségesek. A dolog így áll. Mártonfy Albert is meg van győződve, hogy az esküvő törvényes formások közt ment végbe, de azt reméli, hogy

ön azt nem lesz képes bebizonyítani, már pedig ez esetben a birtok ő reá száll, mint törvényes örökösre s az ön gyermekei kizáratnak abból. A dolog nagy zajt fog ütni, lehet, hogy a pör nyilvános folyama bizonyító adatokat fog ön mellett felszínre hozni. A lelkész, aki önöket összeeskette, a tanuk még élhetnek, lehet, hogy önkényt fognak jelentkezni; de lehet az ellenkező is. Minden esetre jobb lesz a botrányt kikerülni, megakadályozni a pör megindítását. Ha ön az anyakönyvi kivonatot felmutathatná, megvan előzve a botrány. Kérem, vizsgálja át férje irományait. De az istenre kérem, személyemet ne említse senki előtt, mert akkor nem lehetek védője a Martinkókkal szemben, Mártonfy, Várkonyi, sőt öcsém is oktan gyűlöletből oly akadályokat gördíthetnének utamba, amiket előre nem láthatunk. Három napi időt engedek önnek, harmad napra ugyan itt elvárom önt asszonyom...

... A paróchián Vilmos Emmivei ingerkedett. Jó kedvük volt.

— Te Emmi, fogadni mernék, hogy most mindig egy bizonyos nótá cseng a füledbe!

— Ugyan melyik?

— Az, hogy: Van neki, van neki, van neki van — karika gyűrűje...

— Ugyan menj, te csuf ember!

— Persze, nem is lehet mindenki olyan szép, mint Ormai Zoltán ur!

— Nem bizony! Várj csak, majd ha egyszer te is olyan szép ember leszel valakinek, majd én is megvexállak.

— Ah édes hugom, akkorára te már beleunsz a vexába, már ti akkor átélteitek a hét éves háborút!...

E kedves ingerkedésekbe valami kopogás szólalt bele.

— Szabad! mondá Verőcziné.

Az ajtó felnyílt, abkan a pillanatban mindnyájan megdöbbenve álltak fel: Ormai Félix lépett be hozzájuk. Meg volt hiva, de nem hitték, hogy eljön.

Udvariasan köszönte őket, aztán leült a mutatott helyre.

— Váratlan látogató vagyok, — kezdé, — ámbar megjelenésem a fenforgó körülmények közt igen természetes volna az önök szempontjából is.

— Várt vendég ön és megjelenése fia jegyváltásának ünnepén nagyon természetes, felelé Verőcziné nyugodtan.

S aztán erő és misticismus egyesülten jelennek meg; a reális ábrázolás eszköze a költő szabad, csapongó képzetnek áll szolgálatába. De mindkét képi műveiben rokon tulajdonság a szinte túlzott költői felfogás.

S ezekkel szemben áll Courten's, előtte az ábrázolás igazsága és ereje a főcél. Szándéka lefesteni a „gyertyánfa sort” úgy, amint az a valóságban van. Magának nincs sok hozzá adni valója. A levegő és a napsugarak játékaival, az előadás hűségével, az utánzás tökéletességével s a technika erőteljességével akar hatni.

A képekkel tele aggatott falak szinte vitáznak egymással. Az egyik tagadja, amit a másik igazságnak hirdet. Az egyik kép a lélek felvidulását tárja elénk jellemző alakokban és jelenetekben, a másiknak vásznán a színek és alakok értéktelen üres keverékét találjuk. *Jendrasik és Margitay képein**) szerelmekben csalódott, összetört szíveknek kínos vonaglását látjuk s a szomorú játék utolsó jelenetének látára szinte megdöbbenünk. Jendrasik képén barokk-izlésű szobában a fiókos íróasztalból a kisírt szemű, empire-ruhás leány széttépett szerelmes leveleit dobta ki s most szinte nem hiva saját szemeinek, a reménytelen jövő képtől elborzadva néz a földön heverő, édes kínos emlékekre.

Margitay képén rideg zárdai szobában az asztalra leomló, kezeit összekulcsolva előrenyújtó lányt vigasztalja gyöngéd szavakkal, gyöngéd-érintésével a kegyes „nővér”. Az arcon óriási szerelmi bánat, szívtépő fájdalom nyomai látszanak; egy egész lelki vihar tükrö.

E két kép minden esetvonása beszél.

Ferrand óriás, egy egész falat betakaró képe, a *Zuhatag*, *Gervais* Páltól a Párizs ítélete, *Hennandeztől* és *Bouchardtól* a Fürdes után (272 és 274.), melyekben nincs a művésznek más mondanivalója a női test szépségének hirdetésén kívül, nincs más célja a legmeztelenebb, de egyszersmind a legsemmitmondóbb valóságnak utánzásánál; *Le Ruesue* képén a habokat kép-

*) „Vége”; „Utolsó szerelem”.

viselik a meztelen leányok, kiket a patak magával sodor, és sziklán, fatörzsön felakadva, a testek ilymódon a legvakmerőbben kifordulnak eredeti állásukból s a legképtelenebb pozeok kerülnek elő. Legalább 30 meztelen látunk leányt itt e képen, anélkül, hogy általuk volna valami kifejezve; anélkül, hogy volna bennük egy szemnyi lélek. Hihetőleg azt a gondtalanságot, azt a könnyed játszíságot, a t a bohokás jókedvet akarta velök kifejezni, ami a ballettek magvát képezi, a táncosnők mozgásában levő rutin nélkül. De üresebb a legüresebb balletnél.

És felebb említett társainál is hiába keressük azt a magvát, mi értékessé teszi a művész alkotásait. Keresünk ahhoz hasonló kifejezéseket, amelyek Margitay és Jendrasik képeiben figyel münket megragadták.

Hiába, itt is csak oda kell jutnunk, hogy elfeledjük a történelem tanulságait. A velencei iskola Tizian után ezrivel gyártotta a jelképies ábrázolásokat, melyeknél egy-egy hölgy egy városi, vagy nagy eszmét képviselt; ezrivel festették a mythologiai jeleneteket; a meztelen nők csoportját: és a művészet-történet pálcát tört ez alkotások felett s tőlük számítja a művészetek hanyatlásának korát. És ma újra futnak e hamis istenek után. . . .

Vastagh Géza remek állatképére már hivatkoztam. A megfigyelés pontossága, a rajz kitűnősége, a festői kivitel tökéletessége, az egészet átható erő a tárlat legkitűnőbb műveinek egyikévé teszik. Hanem hát az eféle művek felett is ítél már a művésztörténet. Snydernek és társainak képeit bámulja ma is a világ; csodáljuk azon tulajdonaiért, melyek éppen *Vastagh* képét is kiemelik; de voltak, kik ürességgel vádolták; voltak, kik a kicsi tartalomhoz a vászon nagyságát panasolják föl a művész szellemének. És most újra jobb sorsra érdemes művészi erővel és türelemmel rajzolgatják a kosokat és dula-kodó tulkokat.

Természetesen ennek is meg van a maga magyarázata.

A nagyvárosi műveltség s benne a nagy-

városi ember nagyon messze ment a természet-től s ezért ünnep neki, ha egyszer *kiszabadul* belé; örvend, ha annak egyes jelenségeit ábrázolhatja, vagy ábrázolva láthatja. És így korunk e művészi iránya sem marad történelmi párhuzam nélkül. — A görög festészetben nem igen kedvelték a tájképeket egész az alexandriai, vagyis „görögösködési” korig, amikor aztán, a maihoz hasonló okokból, egyszerre nagy virágzásnak indult a tájképfestészet és a természet-imádás, irodalomban, művészetben, társas-életben egyaránt.

De nem akarjuk tovább folytatni az összehasonlítgatást s a tárlat egyes képei, valamint a múlt és a jelen művészeti irányai között, de nem folytatjuk az *ellentétek* keresését sem, bármily tanulságos legyen is az.

Hiszen éppen e tanulságokért választottuk a tárlat futólagos ismertetésénél különös formát. Igaz, hogy így mindössze egy pár irányzat képviselői kerültek elő e hasábokon s a nagy többség — még a legjobbak közül is sokan — említetlenül maradtak. De talán kevésbé unalmas volt e forma a lajstromszerű leírásoknál.

S mik a tanulságok, melyeket ezúttal előhoztunk, előkerestünk?

Az első az, hogy a legellentétebb úton képiroink inkább csak törekednek a művészi tökéletességre, mint adják is azt. S azért szakértőtől és dilettánstól egyaránt téves dolog volna az, ha bármelyik irány hívei közzé esküdnek is föl.

Szabadunk művészei a legellentétebb irányok között hányódnak-vedődnek, körülményeik és egyéni hajlandóságaik szerint. Sokszor bizony a titánkodás vezeti őket félre. És külföldön még inkább, mint nálunk. A hatás és ellenhatás hullámverését érezzük folytonosan. Ma úgy látszik, a realizmus túlzásai uralkodnak még; de Rómából vettük a híret egy másik iránynak, mely a túlfinom, a szentimentális felé hajlik s amely iránynak metaforikus jelszava: *rose croix*.

Stromp László pozsonyi ág. ev. egyet. theol. akad. tanártól, lapunk munkatársától,

Örülök, hogy véleményemet megcáfolta ön. Én azt mondtam, hogy ön nem fog eljönni.

— Egy kissé tévedésben van tisztelendő asszonyom! én nem a jegyváltásra jöttem, hanem figyelmeztetni önöket bizonyos akadályra, mit a jegyváltás előtt jó lesz meggon-dolni. Azt jól tudják önök, hogy én e házasságba nem egyeztem bele; de Zoltán függetlenné tette magát, ő férfi, kinek önálló pályája van, törvény szerint nem akadályozhatom meg ezt az egybekelést, ezt nem is teszem. Hanem engedjék meg, hogy egy körülményt, mit önök nem tudnak, elmondhassak, ez egy kissé más színben fogja feltüntetni az én apai makacsságomat. Önök azt hiszik, hogy én gazdag vagyok s fiamnak ez alapon zsarnoka akarok lenni, Zoltán pedig inkább szívét óhajtja követni s a vagyon követelésit megveti. Önök azt hiszik, hogy itt csak Zoltán a vesztes, sőt tulajdonképen ő sem az, mert hiszen halálom után gyermekeimre marad a birtok.

— Kérem — szóljt közbe nemes haraggal Emmi. — kijelentem önnek, hogy vagyona még halála után sem kell, nem akarom, hogy az önzésnek még csak legkisebb árnyéka is vetődjék rám. Ha tetszik, írásban mondunk le róla.

— Csendesedjék gyermekem, ön úgy beszél, mint egy szerelmes; de én nem vagyok az. Tudják meg önök, hogy én nem vagyok gazdag, nekem semmim sincs, Viktor öcsém minden. Az én öcsém azonban a birtokot csak azon esetre hagyja gyermekeimre, ha azok vele ellentétbe nem jönnek. Abban a pillanatban, midőn Zoltán a családi végzés ellen önt gyermekem oltárhoz vezet, én koldus vagyok, ki vagyok úzve a kastélyból és Viktor öcsém mindenét pénzzé téve külföldre teszi át lakását s vagyonát annak hagyományozza, aki keserű csalódása után legelőször jut közel szívéhez.

Emmi elhalaványodott. Ez változtat a dolgon, így ő úgy tűnik fel, mint Zoltán szülőinek tönkrevetője.

Egész testében remegni kezdett.

— Lásza gyermekem, önnek kezében most hatalom van, ez a kéz engem megmenthet a kétségbeeséstől, ha visszavonja azt Zoltántól, és egy csapással tönkre tehet, ha odanyújtja neki. Ne kívánja ön azt, hogy egy ősz ember könyörögjön önnek, én nem kérem önt fel semmire, elmond-

Vilmos, ki már akkor mártonfalvi lelkész volt, kikötötte magának, hogy a két szerető párt ő eskesse össze.

A Mártofy csa ad ragaszkodott a régi szokásokhoz. Az esküvőt a jegyváltásnak és a háromszori kihirdetésnek kellett megelőznie. A jegyváltás napjának reggelén a mártonfy kastélyban és a parochián boldogságtól sugárzó arckokat lehetett látni. Zoltán is megérkezett s a kastélyba szállt, ott kellett a kettős jegyváltásnak végbe menni.

Mikor Mártonfalván minden szív a boldogság előérzetétől dobogott, az Ormai-kastély felől egy hintóban két sötét arcú férfi közeledett, Félix és Victor.

A falu elején megállt a hintó, a két férfi leszállt, aztán elváltak egymástól, Viktor a kastély, Félix a parochia felé indultak. . . .

Ugyan ekkor Berta egy levelet kapott, e néhány szóból álló tartalommal:

„Ugyan az, kivel ön egyszer a kerti pavillonban találkozott, most egy újabb szerencsétlenségtől akarja önt megóvni s a kerti kis ajtónál várakozik önre egyedül.”

Berta dobogó szívvel sietett le a kertbe s néhány perc múlva a pavillonban ültek egymással szemközt.

— Mi veszély fenyeget újra? — kérdé szorongó szívvel Berta.

— Óh asszonyom — sóhajtá Viktor — egyszer már megakartam önt menteni a sors csapásától, akkor nem hallgattak rám, adja az ég, hogy most szerencsésebb legyek.

— Az istenért, ne gyötörjön — szóljon!

— Szabad önt arra kérnem, hogy kérdéseimre őszintén feleljen?

— Felelek, kérdezzen.

— Emlékezik ön jól esküvőjére és annak körülményeire?

— Emlékezem, eltörölhetlenül van az szívembe vésvé.

— Hol esküdtek meg önök?

Berta megdöbbenve nézett Viktorra. Halálveszedelem közt, gyorsan ment az végbe egy sötét kápolnában, az esküvő után rögtön kocsira ültek és menekültek. Berta még a vidéket sem ismerte, ahol az történt, annál kevésbé a helységet.

— Istenem, azt nem tudom! rebegé ijedten, el nem

II. Pelárik István élete c. nagyon érdekes egyháztörténeti tanulmány jelent, mint a Budapesti törvényszék a két utóbbit felmentette, Oszolyt 6 havi börtönre és 3 évi hivatalvesztésre, *Ábrányi Kornélt 8 havi börtönre s 3 évi hivatalvesztésre ítélte.* A vádlottak felebeztek. A nemzeti párt azzal adott elégtételt Ábrányinak, hogy kérdésére kijelentette azt, miszerint Ábrányi csak a közérdek és a sajtószabadság védelméből járt el s egyéni becsülete az elítélés dacára érintetlen lévén, a párt tagja maradhat.

Kinevezés. Örömmel jelezük, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszter *Horváth Odön* dr. eperjesi evang. jogakadémiai dékán-tanárnak a kolozsvári Ferenc József-tudomány-egyetemen a magyar közjogból a próbaelődás megtartása alól való felmentésével egyetemi magántanárrá képesítését jóváhagyta és nevezett ebben a minőségében végleg megerősítette.

Halálozás. A protestáns s az egyetemes hazai tanügynek újra kidőlt egy derék munkása. A pápai ev. ref. főiskola tanári kara szomorú szívvel tudatja szeretett kartársának Szilágyi József főgymn. igazgatónak életének 67-ik, kiváló és eredménydús tanári működése 44-ik, igazgatósága 10-ik évében folyó hó 3-án történt gyászos elhunytát. A boldogultnak hült tetemei február hó 5-én délután 3 órakor helyezettek örök nyugalomra. A testvér-főiskola gyászában mi is teljes szívünkkel osztozkodunk.

A László-malom aktivái. Bizonyára ismerik olvasóink a n.-várad László-malom csufos bukását. A malmot mindenki menthetlennek tartotta, de most a hitelezőket a végleges lejár elkészítése alkalmával az a kellemes meglepetés érte, hogy az aktiv vagy a várakozásokat messze túlhaladja. Lehetővé fog válni a hitelezők teljes kielégítése. Sőt a részvényesek is kapnak valamit.

A szocialista propaganda terjedése az Alföldön. A szocialista propaganda az alföldön napról napra terjed. A szocializmus ezeken a vidékeken ugyszólván már egészen szervezve van, s mint békési tudósítások jelentik különösen Mezőberényben talált követőkre. Popovics Szilveszter főszolgabíró tegnapelőtt hallgatta ki a vezéreiket. A legtöbbről a kihallgatás alatt kiderült, hogy a szocializmusról fogalmuk sincs. Mindannyian földosztást akarnak. Óhajukat leghatározottabban Szabó Zsigmond, egyik vezérük fejezte ki, aki a következőket mondta a főszolgabíró előtt: — Én kimoudom aperte Legjobban az nem tetszik nekünk, hogy minek az a sok legelőnyomás a községnek és minek vannak azok a nagy uradalmak; nem lehetne-e azt igazságosan elosztani? — Alig van nap, hogy a rendőrség éjjelenként szét ne ugrasztana egyes szocialista gyűléseket. A szocialisták békési vezére valami Perei Sándor, akinek a munkáskör visszaállítására vonatkozó kérvénye most van a belügyminiszter előtt. A szentendrasi munkások is most készülnek egy alapszabálytervezetet felküldeni a belügyminiszterhez. A megyei főszolgabírák mindennap koboznak el pénzeket, a miket a munkások Budapestre küldenek az agitacionális alapra. Mint szatmári tudósítónk írja, a szocialisták már Szatmármegyében is megkezdték elveiknek propagálását. Mindenfelől szavazólapokat osztogatnak, hogy akarják-e az általános választási jogot vagy sem. A nép kezd izgatott lenni, s minden jel arra mutat, hogy, ha a hatóság idejekorán meg nem akadályozza a szocializmus terjedését, rövid idő alatt úgy elharapózik, mint Békésmegyében.

Anabaptisták Vámos-Pércsen. Vámos-Pércsen Hajdumegyében az anabaptisták felekezete annyira terjed, hogy máris anabaptista gyűl kezdetet szándékozik alapítani. Az új tan hirdetője két földműves, névleg Hunyady Imre és Zöld István. Ferenczy Elekhez, a járás szolgabírájához a következő jelentést adták be: »Mély alázattal tesszük jelentésünket, hogy a baptista istentiszteleteket a 264. házszám alatt tartjuk. Megtartjuk még az istentiszteletel betegink lakásán és halotti alkalomkor a háznál és a temetőben és ha a körülmények úgy hozzák, még más alkalmi időben. Midőn ezen jelentésünket tekintetességednek tudomására hozzuk, tekintetességedet az ur oltalmába ajánlván maradunk alázatos szolgálói Hunyady Imre, Zöld István «

Méray-Horváth Károly feltalálta a

villamos szedő-gépet. A találmánnyal sok időt és pénzt lehet megkímélni, lehet vele egy központból több helyen, így a vidéki városokban az újságot egyszerre nyomtatni. A feltaláló hazánkba, találmányaért 100,000 frtot kapott (Ha igaz, az ipar ez új csodája, akkor ismét egy fontos kereseti ágat, a betűszedést veszi ki a munkás emberiség kezéből és segítni fog a társadalmi nyomor terjesztésében.)

Kikeresztelkedés. Báró Königswarder Hermann, a kis szántói (falu Nagyvárad mellett) nábob, a dugszadag Königswarder Mór, bécsi bankár egyedüli örököse, kinek kitérés szándékáról már régebben megemlékeztünk, mult hó 29-én keresztelkedett ki a kath. vallásra több buzgó katolikus bihari dzsentrői család jelenlétében. A szertartást Schauch biboros végezte. A báró, atyjának végrendelete értelmében, kikeresztelkedése folytán örökségéből egy millió frtot tartozik jótékony célra kifizetni.

Spanyolországban Don Rafael Sanchez elismert és kitüntetett tanító jan. 19-én éhen halt meg. Községe egyetlen fillért nem adott ki neki a hátralékok folytán 16 ezer frtra szaporodott fizetéséből élelmi szer szállítói pedig felmondták neki a hitelt, a szegény tanítónak hát — mit tehetett volna mást? — éhen kellett halnia.

Debrecen város mult havi közgyűlésén több fontos határozata közt azt is elhatározta, hogy a miniszterelnököt és a kormány többi tagjait feliratban üdvözlí.

Sajtóhibák igazítása. A szélviharok és hófúvás folytán a vasuti közlekedés rövid időre megszűnt Sárospatak és S.-a.-Ujhely közt s így a szerkesztőség nem ügyelhetett föl a lap korrekciójára és revíziójára. Innen van az, hogy mult számunkba, különösen (s.) nagyérdemű vezércikkébe (Közoktatásunk jelene) oly sok és lényeg s sajtóhiba csúszott be. Pl. I. hasáb 2. kikezd. 4. sor *tárcájával* helyett *tárcájának*; 4 kikezd. 4. sor *corretor* politika helyett *cunetator*-politika; II. hasáb, 2. kikezd. utolsó sor. most helyett *azok*. — *Az anglikán egyház és a pápa* c. cikksorozatunkban hibásan van jelölve, hogy folytatás és vége mert még több folytatás is lesz. Irodalom és művészet rovatunkban *Ellentétek* c. cikkben 2. kikezd. első sor: *asszonyként* = *asszonyokat*; utolsó két kikezdésben *gare*-kép = *genrekép*. A többi kisebb hibák kiigazítását szíves olvasóinkra bizzuk. — Végül itt igazítjuk ki a 10. számban Strom László tollából közölt vezércikkünkben a III. hasáb 14-ik sorában levő sajtóhibát is, hol a *reformátusok* van *reformátorok* helyett. — Öszinte bocsánatot kérünk ezen akaratumkon s hatalmunkon kívül álló tényezők által okozott hibáért.

ORSZÁGGYŰLÉS.

Képviselőház ülése. Febr. 4. Napirend: a közoktatásügyi budget folytatolagos tárgyalása. Az országos zeneakadémia tételénél mind a függetlenségi párt hívei voltak a hevesebb támadó szónokok u. m. Ugron Gabor, Thaly Kálmán, Eötvös Károly, Heffy Ignác, sikeresen kikelték a zeneakadémia, opera és nemzeti színház német jellege ellen s különösen az ezen intézetekben alkalmazott idegen érzelmű közegek viselkedése ellen; míg Kammerer Ernő Szederkényi Nándor és Bartók Lajos enyhébben ostromolták a minisztert és a szigorú felügyelést sürgették. Fenyvesi Ferencz elvádó és Wlassics Gyula közoktatásügyi miniszter válasza után, melyben azt igyekeztek kimutatni, hogy a magyar zene kellő szakértelemmel és nemzeti szellemben arra hivatottak által kultiváltatik, a tételt elfogadták. Ezután a többi tételeket minden vita nélkül elfogadták s így a kultusz budget tárgyalása véget ért. Következett ezután a pénzügyi bizottság jelentése: az 1894. évi XXXIV t. c. batagának (vagyis az indemnitynek folyó év ápril hó végeig való kiterjesztéséről szóló törvényjavaslat tárgyában. Láng Lajos előadó ajánlotta a javaslatot elfogadásra. Tóth János vezette be vitát a függ. és 48-as párt nevében. A párt ismeretes alapelveiből indulván ki rosztalta a 67-iki kiegyezést, teljes bizalmatlanságot szavazott a kormánynak s vegre határozati javaslatot nyújtott be: miszerint mondja ki a képviselőház hogy a kért meghatalmazást nem adja meg. A nemzeti párt nevében Bujanovich Sándor jelentette ki, hogy a kárt indemnítit nem szavazza meg,

minthogy az új kormány csak a réginek újabb kiadása, annak protektoratusa allatt álló végrehajtó közege, a nemzeti párt tehát ezzel szemben is ellenzéki lesz. Madarász József Tóth János javaslatát ajánlja elfogadásra. Banffy Dezső br. miniszterelnök felszólalása után a ház a javaslatot elfogadta s Tóth János határozati javaslata mellőztetett. Ezután a javaslat részleteiben is letárgyaltatt.

Feb. 5. Az indemnityi javaslat harmadszori felolvasásában is elfogadtattott. Következett a véderő bizottság jelentése az 1895 évben kiállítandó ujoncok megajánlásáról szóló javaslat tárgyalása és ezzel kapcsolatban a véderő bizottságnak 738. s 768 sz. jelentései. A javaslatot Münnich Aurel előadó ajánlja elfogadásra. Tóth János a függ. és 48-as párt nevében kijelenti, hogy a javaslatot nem szavazza meg s végül terjedelmes megokolással egy határozati javaslatot nyújt be, melyben utasítja a képviselőházat, hogy az 1895 évre a közöshadsereg hadi tengerészeti és honvédség részére az ujoncokat ne szavazza meg. Tóth Aladár elfogadja ugyan általánosan a javaslatot, de kéri a minisztertől azt, hogy azok az önkéntesek, kik a tisztvi vizsgát letenni nem képesek, egyévi tényleges szolgálat után szabadságoltassanak, illetve szolgálatuk egy évre rovidíttessék meg. Liszt Gyula a famózus 25 ról emlékezett meg behatóan s szintén javaslatot nyújt be, melyben — minthogy az 1894 évi tisztvi vizsgálatok eredményei következtében a tisztihány megszűnt t. i. a vizsgát letett önkéntesek nagyrészen hadapródi vagy tiszthelyettesi rangban helyezettek tartalékba és csak kis részben nevezettek ki tartalékos tisztekké, — az említett cikknek módosítását kívánja, míg Nagy Istvan annak határozott eltörlése végett nyújt be javaslatot Baró Fehérvary G-za, honvédelmi miniszter válasza után kimondván, hogy az ellenzékől semmi új dolgot nem hallott s kéri Tóth János javaslatának mellőzését. Majd foglalkozott a rabbillincsekkel, testi fenyegetésekkel, guzsa és oszlophoz kötéssel s azt fejtegette, hogy ezen büntetés nemeket csak a legvégső esetben használják, A katonai büntető törvénykönyv nincs még, mert az 5 miniszter e tekintetben nem tud megállapodásra jutni. A 25 §. eltörlésének szükségét tagadja mert tisztihány még mindig van, hanem akként fogja módosítani, hogy azok az önkéntesek, akik jómagaviseletuek tisztvi vizsga nélkül is egy év eltelte után adminisztratív uton fognak szabadságot tanni Ugron Gabor mondott még éles filippikét a honvédelmi miniszter és a közös hadsereg ellen, a mi csakugyan felszólalásra provokálta a honvédelmi minisztert. Ezután a költségvetés elfogadták.

POLITIKAI SZEMLE.

Belföld.

A felsült taktika. A Wekerle kormányt ellenfelei meg mindig nem hagyják nyugodni. Egész rendszert csinálnak abból, hogy felfelé s lefelé lehetőleg egyszerre rágalazzák s lehetőleg ugyanazon tényért. Felfelé célt is értek, lefelé nem — s nem is fognak, legalább az új kísérlet is csunya kudarcot vallott s a taktikázókra pattant vissza saját fegyverük golyója.

A dolog lényege abban áll, hogy *Kossuth* Ferenc atya irományait, feljegyzéseit stb. magánajánlatokkal szemben a Nemzeti Muzeuumnak engedte át 100 000 frttért. Ugyde 25 ezer forintot felüli beruházáshoz a kormány Ófelsége előzetes engedélyt kéri ki. Wekerle, ismerve az udvarnak minden oly kérdésben tanusított érzékenységét s averszióját, a mi a Kossuth-névvel áll kapcsolatban, más részt tudva, mivel tartozik a nemzeti kegyeletnek s a magyar történelemnek: azzal a valóban gyöngéd kisegítő eszközzel élt, hogy a 100 000 forintot 5 évi 20 ezer forintra felosztva, illesztette be a költségvetésnek a Nemzeti Muzeuumról szóló részébe. Amint a »H-k« agrarius konzervatív ellenzéki lap közlése mondja, a Wekerlével szemben oly tevékeny beugók első dolga volt e tényt Ófelsége előtt feltárni s ez lett volna volna közvetlen oka Wekerle bukásának, Pulszky Ferenc muzeumi igazgató nyugdíjazásának s annak, hogy Banffy br. Eötvöst, kinek szinte része volt a dologban, amennyiben budgetjébe beillesztette e tételt,

tárcával meg sem kínálta, Pulszky Agostnak pedig az államtitkárságból kellett távoznia. Sőt a közlemény szerint Bánffy megígérte a tételt törleszt.

Az bizonyos, hogy Wekerle a kérdéses vételt eszközölte s a 100 ezer forintot 5 évi 20 ezer forintos részletben ígérte lefizetni. Menyire volt ennek befolyása a fenti bukásokra, kulisszatitok.

De annyi áll, hogy Wekerle a honvédszobor hiányának pótlásánál épügy, mint ez esetben megmutatta, hogy teljesen átérzi a nemzeti kegyelet követelményeit s tettekkel hódol előtök, nem úgy, mint némely lármás hazafiak, s exponált helyzetében egyszerre volt hü ehhez és figyelmes királya érzékenysége iránt.

A távoztót a rágalom kisebbitni akarta nemzete előtt, mint ahogy a korona előtt megkisebbitette. De a taktika felsült, mert Wekerle csak nagyobb lett újra. Még fényesebben bizonyult be, hogy az ő jelszava »Királyért és hazáért« s hogy az olcsó népszerűség helyett a kötelesség teljesítésének nehéz útját választotta s bár tudta, hogy e tény nyilvánosságra hozatala menyire emelné népszerűségét, ő hallgatott s ellenségei tették meg neki a nyilvánosságra hozatal jó szolgálatát.

Örömmel értesültünk Wlassics közökt. miniszter egyik legújabb beszédéből arról, hogy a Bánffy-kormány e tételt nemhogy törölni nem akarja, sőt azt teljes épségében fentartja. Ezzel kapcsolatban említjük meg, hogy a 100 ezer forintnyi vetelar a Kossuth Lajos Tódoré lesz s hogy Kossuth fia atyjuk nagyérdékü adressz- és emlék gyűjteményét — mintegy 100,000 frt. értékben a nemzeti múzeumnak ajándékozták.

Miniszterek választása. A pancsovai kerületben, mint azt lapunk tudósítója előre jelezte, *Dániel* Ernő kereskedelmi minisztert egyhangulag választották képviselővé. *Erdély* Sandor igazságügyminisztert Duna Szerdahelyen Bakonyi Elek néppárti jelölttel szemben 556 szótöbbséggel választották meg. *Abrudbányán* *Lukács* László pénzügyminiszter szintén egyhangulag kapta meg a mandatumot. Óriási küzdelem volt Bonyhádon, hol a néppárt az ultramontanizmusnak protestánsba oltott lovagját, a fanatikus Kaas Ivor bárót léptette föl. Az eredmény az lett, hogy *Percel* Dezső belügyminiszterre 1551, Kaas báróra 751 szavazat esett, a miniszter többsége tehát 800, több, mint amennyit ellenfele összesen kapott. Csáktornyan a papság, mint Szemlénk más helyén olvasható, valóságos keresztes hadjáratot indított Wlassics ellen. Ott e hó 7-én volt a választás, melynek eredménye, hogy Wlassicsot 1280 szavazattal 1220 ellenében megválasztották.

Dr. Prémust, a zágrábi érsek titkárát a csáktornyai választásnál elfogták izgatás miatt Perlakon, aztán a horvátországi határra kísérték s eltoloncolták. Ezt a pikáns ujságot írják a lapok. Amde e hír olvasásánál kell, hogy arcunkba szökjék a vér tehetetlenségünk miatt. Ime, Possilovics érsek ur, a magyar kormány hozzájárulásával s annyi sok érdemes elejtésével oly sok huzavona után kinevezett zágrábi érsek titkárát küldi izgatni a magyar képviselő választásra, előzőli horvát papokkal és szerzetesekkel a csáktornyai kerületet, hogy ezek igazassanak — a magyar kultuszminiszter ellen, S ehhez a jogcimet abból veszi, hogy a Muraköz egyháziilag még mindig a zágrábi érseknek van alávetve. Próbálna csak egy magyar főpap Horvátországban ilyen választási manővert, izgatna csak ott a bán, vagy valamelyik osztályfőnök, vagy Possilovich, vagy éppen Strossmayer ellen! Valósággal nagy a mi elhetetlenségünk. Hanem az érseki titkár ur kitoloncoltásához gratulálunk az eljárt hatóságoknak.

Az „Egyetértés“ dörgedelmes vezércikkét ir amatt, hogy a miniszterek most beöltés alatt volt kerületeiben a függetlenségi párt a kormány — és néppárttal szemben nem állított jelöltek. Ez bizony igen nagy oktalanság lett volna. Divide et impera. Hát a t. »Egyetértés« nek kedvesebb, ha egy miniszter elbukik s vele a függetlenségi jelölt is, s a néppárt pedig diadalmasan vonul be a parlamentbe s a Zelenyákok vígan szaporodnak, mint a kommacillusok? Szép, szép az az elvűség, de most okosság is szükséges a magyar szabadelvűség megmentésére. Ha ott, hol függetlenséginek néppártival szemben biztos

kilátása van győzelemre, bizonytalan kilátással, vagy éppen ilyen nélkül, kormányparti lépne fel, azt is épígy elitelnök. A függetlenségi pártnak nagyobb ellenfele a néppárt, mint a kormánypart. A néppárt is hatvanhetes alapon áll, amellett még reakcionárius is.

Zsilinszky Mihály zólyomi főispánról most újra és pedig pozitív alakban merül föl az a hír, hogy vall. és közoktatásügyi polit. államtitkár lesz. E kinevezésnek szívünkben örülünk, mert egy oly férfit érne a kitüntetés, ki a magyar tanügyet, különösen annak néps. középiskolai részét alaposan ismeri, s mint gyakorlati politikus és tudós egyaránt kiváló képességeinek adta jelét. Wlassics miniszter, a volt egyetemi tanár és Zsilinszky államtitkár, a volt középiskolai tanár kitünően egészítenék ki egymást.

Hogyan harcol a néppárt? Erre nézve a »P. N.«-ban a következő, valóban elszomorító tudósítást olvassuk, melynek valóságában, ismerve a néppárt fogantatását s céljait, egyáltalán nincs okunk kételkedni: »Csáktornyan a néppárt fanatikusan folytatja izgatásait. A papok teljes ornátusban az oltár előtt könyörögnek a híveknek, hogy Wlassicscsal szemben mentsék meg a római katolikus vallást és az egyházat. A maskülönbön jámbor és bekés nép annyira fanatizálva van, hogy az ellenpártiak családtagjait sem kimélik és ütlegekkel illetik őket az utcán. Egyes papok éjszaka feszülettel mennek a választókhoz és a keresztre esküdtetik őket, hogy Major Ferencre szavaznak.

Major még eddig nem mondott programbeszédet. A horvát parasztok elitelik papjaik lelketlen izgatását; a közigazgatási hatóság ujabban nehány horvátországi ferencrendi barátot kiutasított, akik ide jöttek Major mel ett korteskedni. E tudósítás még február 5 én kelt, de valósággal történelmi fontosságánál fogva érdemes volt még most is újra lenyomatni. Ezzel kezdette meg a néppárt legsajátosabb, hozzá egyedül méltó harcát. A keresztes háborúk, a középkori zsidó heccék és a protestáns üldözések legfanatikusabb idejére emlékezett ez a választási küzdelem. Gondolkodó, felvilágosult ember előtt világos, hogy Róma nem tanul és nem feled.

Külföld.

Aprób hírek. *Bulgária* fejedelme, Ferdinánd hír szerint lemondani készül — de nem véglegesen. A lemondás csak azért történék, hogy a szobranye újból megválassza, mely esetben Oroszország cárja sem vonakodnék többé elismerni őt Bulgária törvényes fejedelmül. *A lebergi kiállítás* elnökének, Sapieha hercegnek a múlt hó 30-án nyújtották át a galicziai lengyeliség köszönő iratát; *Isakovics* érsek méltatta az elnököt és a kiállítás sikerét. Sapieha herceg szép feleletéből kiemeljük a következő helyet! »A mi pedig a kiállítás sikerét illeti, az annak köszönhető, hogy Európában még uralkodik fejedelem (Ferenc József), a ki a népeket nem szuronyokkal s nem pénzzel, hanem szívével hódítja meg. Más uralkodók példát vehetnének róla. Az ünnepélnék nagy polit. jelentőséget tulajdonítanak. *Romániában* a Carp közigazdasági miniszter által benyújtott bányatörvényjavaslat miatt részleges miniszterválság van kitoróban. Románia ugyanis, mely annyit lármáz a magyarországi románok elnyomása miatt, nemcsak 700 ezeret kitevő zsidóitól vonja meg a polit. jogokat, hanem idegeneknek sem engedi meg az ingatlanok szerzését. Carp a banyaipar fejlesztése érdekében ezen változtatni akart, de a liberális (?) ellenzék és a konzervatívok is oly heves támadásokat intéztek ellene, hogy 3 miniszter-társával valószínűleg kilép a kabinetből.

Németország. *Szajkhsár a szabadelvűségre, szajkhsár a tudományra.* A »system« nagy nepe kellemetlen napoknak néz elé. Isteni küldetésében elbizott csaszarjuk »suprema voluntasa« és az ultramontan centrum együtt a középkor legsötétebb napjait akarják feltamasztani, midőn minden politikai s véleménynyilvánítási szabadság, a tudomány minden szabadsága maglyán, börtönben és bitón végződött. A centrum mind jobban kiaknázza a felforgatók ellen szóló javaslat tárgyalására kiküldött bizottságban elfoglalt döntő helyzetét. A III. a) szakaszba, mely a büntettek dicsőítésére vonatkozik, a centrum indítványára a házasságtörést s az elismert vallások ellen való támadásokat is be-

vették; a ki tehát jövőben ezekről a vétségekről úgy ír, hogy előadása alkalmas hasonló vétségek elkövetésére lázítani, az ellen az államügyészség megindíthatja az eljárást. Hammerstein szárazon kijelentette, hogy a törvény éppenséggel nem akarja csupán a szociál demokratákat sujtani, az államügyészségnek nem kell megállapodnia a tanárok előtt. Még az antiszemita is aggasztónak tartják a centrum erőkódését, mert ha a centrum párt indítványa keresztülmegy, akkor nem tamadhatják meg többé a talmudot. A bizottság tényleg e fogadta a centrumnak mind a két indítványát. A valásra vonatkozó szakasz ellen a szabadelvűekkel a nemzeti szabadelvűek is szavaztak, a szocialisták pedig tartózkodtak a szavazástól.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

K. A. A válasz jönni fog. Most tárgyalalmaz miatt késett. Meleg érdeklődésnek felelték örülök. A B. — ügyben legjobb meggyőződés szerint jártam el. Derék dolog, hogy dr. Debreceni István Vajdáról szóló igazán szép és értékes tanulmánya annyira megnyerte tetszésed. E név nem Mitrovits Gyula dr. álneve. Alnév, de viselőjét Debrecenben keresd. A Schneller-féle dologban a hibát — megengedj — te követtél el. A »N. I.«-ban megjelent cikk a plagiumot és stréberséget olyképen állítja egymással szembe, hogy az elsőt én is Pauerre, a másodikat Schnellere vonatkoztattam. Pedig ez antik jellemű embertől mi sem áll távolabb, mint a stréberség. És hiszem, hogy ő Kolozsvárt éppoly nagy szerű pedagógus lesz, mint Pozsonyban volt. — **R. cz K-n Ny a.** A szép bírálatot megkaptam. Rövid, de a munkához méltó. Legközelebb sor kerül rá. Igazán köszönöm. — **i-s.** »A népiskolák államosítása«. Mihelyt lehet, Kevés türelmet kérek. Hiszen lenne csak napilap az »Órálló!« — **sss.** A nemes intenciója cikket sajnálatunkra nem közölhetjük. Derék dolog, ami ott el van mondva; de tulságos általánosság. A szociális kérdés ma már oly hatalmas, hogy a gyáripár betelepítése el nem enyészti, hanem növeli. Bizonyára nemes szíve el fogja még találni a megfelelő hangot. — **Szabó Pál** urnak **Tisza-Kerecseny.** A beküldött 4 forinttal ápr. végéig ki van egyenlítve az előfizetés. A kiadóhivatalnál intézkedtem. **Soó** Ferenc urnak Szatmár. A 2 frt ápr. végéig szól.

HIRDETÉSEK.

Mária-czelli Gyomor-cseppek

nagyszerben hatnak gyomor bajknál, nélkülözhetetlen és általánosan ismeretes házi és népszer.

A gyomorbetegség tünetei: étvágytalanság, gyomorgyengeség, búzös lehelet, felfútság, savanyu, felbőffőség, hasmenés, gyomorégés, felusleges, nyálkákiválasztás, sárgaság, undor és hanyás, gyomorgörös szűkülés.

Hathatós gyógyszernek bizonyult fejtájánál, a menyinyiben ez a gyomortól származott, gyomortúlterhelésnél ételekkel és italokkal, giliszták, májbajok és hámorhoidáknál.

Említett bajknál a **Máriaczelli gyomorcseppek** évek óta kitünően bizonyultak, a mit száz meg száz bizonyítvány tanusit. Egy kis üveg ára használati utasítással együtt 40 kr., nagy üveg ára 70 kr.

Magyarországi főraktár: **Török József** gyógyszerháza **Budapest**, Király utca 12 sz.

A védjegyet és aláírást tüzetesen tessék megtekinteni! Csak oly cseppeket tessék elfogadni, melyeknek burkolatára zöld szalag van ragasztva a készítő aláírásával (C. Brády) és ezen szavakkal: »Valóságát bizonyítom!«

A **Máriaczelli gyomorcseppek** valódián kaphatók.

S. A. Ujhely: Kincsesy Péter és Éllássy Imre gyógyszerházaiban.